לא סתמן צריכא למימר דמזבנינן ולא פירושן צריכא למימר דלא מזבנינן אלא סתמן דקאמר חיטי פירושן דקאמר חוורתא מכלל דתרנגול אפי' סתמן נמי לא אמרי לעולם סתמן דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים ופירושן אצטריכא ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קא בעי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים וסבר כי היכי דההוא גברא אביק ביה כ"ע נמי אביקו אימא הכי כי היכי דליתבו לי קמ"ל בעי רב אשי תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם מי אמרינן מדקאמר קטוע לאו לעבודת כוכבים קבעי או דלמא איערומי קא מערים את"ל [א]האי איערומי הוא דקא מערים תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן מי אמרינן כיון [ב]דיהבו שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא [ג]איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי [ד]דעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הוין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלס אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן [ה]אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלס כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף [ו]קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלס ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלס ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני'** [ז]מקום [ח]שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין[ט] ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלמין ושבורין [י]ר' יהודה מתיר בשבורה [כ]ובן בתירא [ל]מתיר בסוס: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי [מ]אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה אמר רב מקום שהתירו למכור התירו לייחד מקום שאסרו לייחד אסרו למכור

ור"א

לאו סתמא צריכא למימר דמזבנינן. דלא תנינן אלא תרנגול לבן אבל חיטי חוורתי מותר: **אפי' סתמן נמי לא.** וקשיא לרבי זירא דאמר תרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן: **סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קבעי.** דהא אין דרך חיטין להקריב לעבודת כוכבים: **אלא מיבק אביק ביה.** קשור. ואילו קונין מידו שום חפץ לצורך עבודת כוכבים היה נותנה בזול מתוך שהוא אדוק לעבודת כוכבים וסבור כי היכי דאביקנא בה ויהיבנא כל מידי דאית לי בזול לצורך עבודת כוכבים כ"ע נמי אדוקין בה סבר אימא לעבודת כוכבים קבעינא ויהבו לי בזול ומיהו אין לבו לעבודת כוכבים וליתסרי קמ"ל: **קטוע.** רגל: **איערומי אערים.** דידע הוא שאין קטוע מצוי וימכרו לו שלם אלא להוציא מלבם שלא יבינו שלצורך עבודת כוכבים הוא תובע קטוע: **ויהבו ליה שחור ושקיל.** כלומר כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל ליה. ואליבא דר' יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין התרנגולים אסרי: **דקל טב** ודקל ביש שני מיני דקלים הם: **אין מוכרין להן במחובר לקרקע.** כדמפ' לקמן (דף כ.) משום דכתיב לא תחנם לא תתן להם חניי' בקרקע: **קשבא.** מין תמרים כמו (מגילה ז:) מלא טסקא דקשבי. ואית דאמר היינו חצובה שבו תיחם יהושע את הארץ (ב"ב דף נו.) ועשב נאה הוא: **קורייטי.** מין פירות. וי"א עפרורית קרטי לבונה ואינו נראה דא"כ אמאי לא ידעי: **דכי אזלת להתם.** לא"י: **מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה.** כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש לה בגמרא. ואל ישנה אדם מפני המחלוק' לא גרס לה הכא אלא בפסחים (דף נ:) גרס לה: **ובכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה.** מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת: **עגלים וסייחים שלמים ושבורים.** ואפילו שבורים שאינן ראוין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאחלופי ואתי למזבן להו גדולים ושלמים הראוין למלאכה ואיכא למיחש להו לשאלה ולשכירות ולנסיוני כדמפרש טעמא בגמ' [טו.]: **מתיר בשבורה.** מפרש טעמא בגמ' [טז.]: **מתיר בסוס.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ולאו מלאכה משום דחי נושא את עצמו לא איכפת לן אי אתי להשאילו ולהשכירו: **גמ' מפני שחשודין על הרביעה.** ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול[ל] דבני נח נצטוו על הרביעה דכתיב (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה שאין נעשין בשר אחד (סנהדרין דף נח.): **אמר רב במקום שהתירו למכור כו'.** כלומר יחוד נמי במנהגא תליא מילתא ומקום שנהגו למכור דקתני מתני' כגון במקום שאין חשודין על הרביעה לפיכך התירו לייחד: **ומקום שאסרו לייחד.** כדקתני אין מעמידין מיירי במקום שחשודין על הרביעה שמנהגם בכך ולפיכך אסורין למכור והכל הולך אחר המנהג. ולא קשיא הא דלא קאמר נמי כי האי ליסנא מקום שאסרו למכור אסור לייחד כי היכי דקאמר מקום שהתירו למכור התירו לייחד משום דהתירו למכור דקתני קא מהדר אמתני' דקתני מקום שנהגו למכור מוכרין דתנא דידן לא איירי אלא במכירה ומקום שאסרו לייחד [א] דקמהדר אההיא דאין מעמידין דמיירי באיסור יחוד:

ור"א

ויהבו ליה שחור ושקל. נראה דהך בעיא היא אפילו לרבנן דאסרי בין התרנגולים דאיכא למימר דעד כאן לא אסרי אלא כשיש שם לבנים ושחורים ואמר זה וזה ואז יש לחוש דדעתיה אלבן וקונה שחור מפני לבן שעמו אבל הכא כי יהבי ליה שחור ושקיל ליה ואזיל אינו יודע שיתנו לו לבן: **חצב** קשבא. פ"ה והוא מין תמרים והכי נמי משמע בפ"ק דמגילה (דף ז:) דקאמר התם מלי טסקא דקשבי וטסקא הוא סל שמשימין בו תמרים כדאמרינן בריש הורק (גיטין דף עח.) טסקא דאכלה ביה תמרים וקשבא נמי משמע בפרק הכונס (ב"ק דף נח: ושם ד"ה קשבא) שהוא דקל גבי ההוא דקץ קשבא מחבריה אמר ריש גלותא לדידי חזי לי ותלת תאלתא בקינא הוו קיימי ותאלי הם דקלים כדמשמע בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סט:) וקשיא אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי כולהו אסירי לכך נראה לפרש דתרי מיני קשבא נינהו האחד נושא תמרים ומיניה איירי בכל הני שהבאתי אבל האי דהכא הוא מין עשב שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ וכן משמע בפרק מ"ה (שם דף ט.) שמעמידין אותו על המצרים דאמרינן אין שם לא מיצר ולא חצב מאי ובערוך (ערך חצב ה') פירש כל חצבא דהכא שהוא יערת הדבש קנה שגדל בו צוקר"א ובמסקנא דהך שמעתא כתב ר' ברוך בר' כיון דשאר דברים פירושן אסור א"כ אסור לעולם למכור לכומר עובד כוכבים לבונה דהוי כמו פירושן דדבר ברור הוא דלתקרובת בעי ליה ועובר משום לפני עור וגם אסור למכור שעוה לשום עובד כוכבים ביום איד ההוא אבל ודאי בשאר ימים מותר וכן אותם כלי עבודת כוכבים שישראל קונה לאחר שפגמו העובד כוכבים ובטלו מ"מ אסור למכרו לעובד כוכבים כמו שהוא עד שיהא ניתן כולו דבשביל פגימה אחת אינו מניח לתת בו יין לקלס לעבודת כוכבים והכי נמי ספרי' פסולים הראוים לתיפלה בבית עבודת כוכבים אסור למכור להם לכומרים דעובר משום לפני עור ואף לעובד כוכבים שאינו כומר אסור דודאי יתננו או ימכרנו לכומר: **מקום** שנהגו שלא למכור אין מוכרין. פירוש משום חשש רביעה ועבר אלפני עור וגו' ומדלא מפליג הכא בין אית ליה בהמה ובין לית ליה בהמה אלמא משמע דאפילו אית ליה לעובד כוכבים בהמה אחריתא אסור וקשה להר"ר אלחנן מ"ש מדלעיל (דף ו.) גבי תקרובת דאי אית ליה לדידיה בהמה שרי לליסנא דלפני עור והכא קיימינן לאותו ליסנא כדפרי' ותירץ ר' יהודה דשאני רביעה שהוא מתאוה לכל בהמה ובהמה וא"ת במקום שנהגו שלא למכור נמי נימא לשחיטה זבנה כדקאמרינן בגמ' גבי רב הונא דזבין פרה לעובד כוכבים משום דאימר לשחיטה זבנה ויש לומר דסתם בהמה דקה לגדל היא עומדת כעז לחלבה ורחל לגיזתה: **שלמין** ושבורין. פירוש דגזרינן שבורין אטו שלימין ותימה מ"ש מפרה דתלינן באימר לשחיטה זבנה ובשבורין ודאי לשחיטה זבנה וי"ל דשבורין כי חזו להו עלמא בבית העובד כוכבים סברי דשלמין נמכרו ובבית העובד כוכבים נשתברו וכי זבין לאו לשחיטה זבין אבל פרה אפילו לאחר ימים רבים כי חזו לה עלמא בביתיה דעובד כוכבים אמר לשחיטה זבנה לפי שאינה ראויה למלאכה כל כך אבל אין לפרש דאינה ראויה למלאכה כלל דהא אמרינן בגמ' (לקמן טו.) ישראל ששכר פרה מכהן משמע דפרה בת מלאכה היא וכן (שם:) לא ישכור לו פרה המורשת בשביעית אלמא בת מלאכה היא רשב"ס(ס): **ובן** בתירא מתיר בסוס. פ"ה משום דלרכיבה בעי ליה כיון שאין מלאכתו אלא ברכיבה ואין ברכיבה חיוב חטאת אלא שבות ולא דק דודאי במיוחד לרכיבת אדם אמר בפ' המצניע (שבת דף צג.) דאפילו רבנן מודו דליכא חיוב חטאת משום דחי נושא את עצמו ולא פליגי אלא בסוס המיוחד לעופות וא"ת מנ"ל התם דטעמייהו דרבנן דאסרי הכא היינו משום דס"ל דאין חי כזה דעופות נושא את עצמו דלמא טעמייהו כרבי [ט]דגזר משום תורת כלי זיין וי"ל דמדכיילו ליה עם שאר בהמה גסה דטעמייהו ממה שיש איסור בשעת מכר משום שאלה שכירות ונסיוני אלמא ש"מ בסוס נמי היינו טעמייהו: **אמר** רב במקום שאסרו לייחד אסרו למכור כו'. פירוש דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור היינו משום דלא חשידי על הרביעה וה"ה לייחד אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשה לר"י אמאי לא פריך ליה ממתני' דלקמן (דף טו:) בשמעתין מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אסור והתם ליכא חשד דרביעה כדפריך לקמן דאין כותים חשודים על הרביעה וצריך עיון ולמאי דהדר ביה רב ניחא:

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ז סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ג:

סג ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג ה סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

סד ד מיי' שם הלכה ד:

◆

רבינו חננאל

מאי לאו סתמן דקאמר מאן מזבן חיטי ופירושן בדאמר מאן מזבן חיטי חיורתא מכלל דתרנגול אפילו בסתמא אסור. ופרקי' לא לעולם סתמן דקאמר חיטי חיורתא פירושן דקאמר חיטי לעבודת כוכבים ופירושן איצטריך ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים בעי להו להנהו חיטי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים כלומר אוהבה הרבה ודבוק באהבת עבודת כוכבים וסבר כי היכי דאביק בה הוא הכי אביקי בה אחריני וכיון דשמעי דלעבודת כוכבים בעינא לה יהבי לי קמ"ל. בעי רב אשי אם אומר העובד כוכבים תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם וכו' ועלתה בתיקו. ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלבס אסור למכור לעובד כוכבים א"ל רב חסדא לאבימי גמירי דעבודת כוכבים שהיה שונה אותה אברהם ת' פירקי הות ואנן ה' פירקי תנן ולא ידעי' מאי דקתני ר' מאיר דקל טב אסור לזבוני לעובדי כוכבים הא דקל ביש מזבנינן והתנן אין מוכרין להן במחובר לקרקע ואמר ליה אבימי מאי דקל טב לאו דקל טב דוקא אלא פירות דקל טב משום דאמרינן דלמא לעבודת כוכבים בעי להו אבל גופיה דדקל אפי' דקל ביש אסור למכור לעובד כוכבים חצב קשבא נקלבס קורייטי ולא ברירא לן לא זה ולא זה: מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין כו': [גמ'] למימרא דבמנהג תליא מילתא היכא דנהוג לזבוני להו שרי והיכא דלא נהוג אסור ורמינהי אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הבהמה פי' רובעין הבהמה ואיך ובנינן להו ועברינן על ולפני עור לא תתן מכשול.

מסורת הש"ס

א) נ"ל דיהבו ליה שחור כו' רש"ל, ב) [כלומר מסכת' עבודת כוכבים], ג) [לקמן יט:], ד) [ברכות נז:], ה) [פסחים נג. כל המשנה זו], ו) [גיר' רי"ף ולא ישנה אדם מפני המחלוקת], ז) [לקמן טו:], ח) שבת לג. בכורות ב. [לעיל ז: לקמן טו. פסחים נג. תוספ' רפ"ב], ט) [לקמן כב.], י) [דברים ז], כ) [ויקרא יט], ל) נ"ל ימכור, מ) [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה לימכור], נ) [לקמן טו.].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקום שאסרו וכו' שאסרו לייחד דקתני קמהדר אההיא:

◆

מוסף רש"י

מקום שנהגו שלא למכור. דהחמירו על עצמן דילמא אתי למכור גסה (פסחים נג.). אין מוכרין להם בהמה גסה. דגזור ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות, ומשום נסיוני וישראל מצווה על שביתת בהמתו בשבת (שם). עגלים וסייחים. קטנים ואע"ג דלאו בני מלאכה נינהו מיחלפי במכירת גדולים, ושבורים מיחלפי במכירת שלימים (שם). מתיר בשבורה. למכור לעכו"ם בהמה שנשברו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה (בכורות ב.) דלא משהי לה ושחטו לה, הלכך לא חזי ליה ישראל גבי נכרי ולא אתי למישריה מכירה אחריתי (פסחים שם). מתיר בסוס. לפי שמלאכתו לרכיבה ומשוי דידיה ליכא למיגזר בהן דאין בה אלא משום שבות, דאין רוכבין על גבי בהמה גבי שבות תנן לה במסכת ביצה (פסחים שם ובעי"ז לעיל ז:) מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד והחי נושא את עצמו, והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, וסוס לא נמי דמושיל ומוגר לא איסורא דאורייתא ליכא, שאין זו מלאכה אבל הסוס וגבי מוהרת שבירת בהמה מלאכה כתיבה (שבת צד. ובעי"ז בכורות ב.). בפונדקאות. שעושין לאתאכסן שם עוברי דרכים שם ומעלים שכר לבעלים (לקמן כב.). שחשודין על הרביעה. וכמי נח נאסרו בה כו' ויש לאן לפני עור לא תתן מכשול (שם).